

علم کلام و مباحث کلامی

ایدا پهرقی

(کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی)

www.ketab.ir

سرشناسه	: چهارقانی، آیدا، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	: علم کلام و مباحث کلامی / آیدا چهارقانی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر زهره، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۱-۸۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: کلام
موضوع	: Islamic theology*
موضوع	: کلام شیعه امامیه
موضوع	: Imamite Shiites theology*
موضوع	: کلام معتزله
موضوع	: Motazilites theology*
موضوع	: کلام اشعری
موضوع	: Ashari theology*
موضوع	: کلام اسماعیلیه
موضوع	: Ismaili theology*
رده بندی ده ده	: BP۲۰۳
رده بندی دیوئی	: ۲۹۷/۴
شماره کتابشناسی	: ۵۷۸۱۹۷۱

کتابخانه و مباحث کلامی

آیدا چهارقانی

ناشر:	زهره
صفحه آرا:	معین دلاوی
مدیر هنری:	علی عسفی
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۸
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۱-۸۳-۰
قیمت:	۲۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است

تهران خیابان انقلاب خیابان وصال شیرازی کوچه ماهان پلاک ۴ زنگ اول

۶۶۴۹۸۴۵۹-۰۹۳۰۲۴۳۴۳۴۱

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۸	مبانی و پیش فرض‌های علم کلام
۸	تفاوت علم کلام با فلسفه
۹	موضوع علم کلام
۱۰	تعریف علم کلام و متکلم
۱۳	تاریخچه علم کلام در اسلام
۱۵	مذاهب فقهی
۱۶	مذاهب کلامی
۱۷	شیعه
۱۹	رابطه کلام امامیه با معتزله
۱۹	کلام شیعه و آرای معتزله
۲۰	مسائل کلامی مورد اختلاف امامیه و اشاعره
۲۱	دوره‌های تاریخی کلام شیعی
۲۵	فرقه‌ها و شاخه‌های شیعه در منابع فرقه شناختی
۲۶	زیدیه
۲۸	باورهای زیدیان
۲۹	اندیشه کلامی زیدیه
۲۹	اسماعیلیه
۲۹	قرامطه یا قرامطیه
۳۲	مراتب هفت گانه معتقدان به اسماعیلیه
۳۳	آرای کلامی اسماعیلیه
۳۳	خداوند و اسماء و صفات
۳۵	اشاعره
۳۵	مذهب کلامی اشاعره
۳۹	آرای اشعری: مقایسه عقیده اشعری با عقاید اصحاب حدیث و معتزله
۴۱	معتزله
۴۲	مذهب کلامی معتزله
۴۶	ماتریدی
۴۷	خوارج و مرجئه
۴۹	دیدگاه اشاعره و معتزله و اهل بیت (ع) در باره کلام

۵۱	دیدگاه اهل بیت (ع) درباره کلام الهی
۵۲	حدوث و قدم قرآن
۵۶	تاویل و تنزیل قرآن
۵۶	تاویل در مقابل تنزیل
۵۷	آیا همه قرآن تاویل دارد
۶۱	جبر و اختیار
۶۳	عدل
۶۶	قضا و قدر
۷۳	نظریه نویسنده درباره کلام و متکلمان
۷۹	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

مقدمه

معمولاً هیچ علمی در خلا به وجود نمی‌آید بلکه علل و عواملی در پیدایش و گسترش آن نقش دارد و چه بسا در گذر تاریخ با ایجاد عواملی یا پیدایش زمینه‌ای با مسأله‌ای جدید روبه‌رو شده یا به مرحله تازه‌ای وارد شده است. علم کلام نیز چنین است و مانند دیگر علوم تاریخ‌مند و مسیر تاریخی خاص خود را دارد و مراحل ادواری را طی کرده است در میان متکلمان و دین‌پژوهان مسلمان توجه به این سیر با غفلت روبه‌رو شده است؛ هر چند در نیم قرن اخیر اقداماتی به انجام رسیده است. مهم آن است که بی‌توجهی به سیر مباحث و مسائل کلام اسلامی در مواردی کلیت این علم با برخی از مسائل و مباحث آن را با مشکل روبه‌رو می‌کند. (مقاله اندیشه امامت در گذر تاریخ؛ محمد صفر جبرئیلی؛ استاد یار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ص ۱)

نام این علم از اصطلاح کلام است که در قرآن ۳ بار آمده است (سوره بقره آیه ۷۰- سوره نور آیه ۶- سوره فتح آیه ۱۵) گرفته شده است. بدانکه در عرف مسلمانان، قرآن را نیز کلام الله گفته‌اند. پیداست که مقصود از علم کلام آن رشامی است که باید آن را حکمت الهی و الهیات اسلامی نامید. (مجله دانشکده ادبیات مهرماه ۱۳۳۳ علم کلام در اسلام به قلم استاد سعید نفیسی ص ۱)

علامه طباطبایی قدس سره در تبیین و تعریف این دانش چنین می‌نگارد؛ "و علی الجملة فن الکلام، فن شریف یذب عن المعارف الحقہ الدینیة" تاریخ دانش کلام چه نایبی راز دارو امانتدار است طوفان‌های عظیم و امواج برخوردش در آن رخ داده است اما امروزه برای ما چون آرامش بعد از طوفان است کلام اسلامی نیز با موضوعاتی چون خلق قرآن، قدر، صفات و... روز به دست خوش چون طوفانی عظیم بود مکتب معتزله در قطعه‌ای از زمان، مکتب قیام و پیام بود. فرشتش سراسر دنیای اسلام را مسخر ساخته بود اما امروز آن طوفان فرو نشسته و دریا آرام است لکن رمز و راز آن در سینه وسیع تاریخ مخفی است. (تاریخ علم کلام تا قرن چهارم؛ غلامعلی عباس فردوئی، ص ۱۸)